

DİN DERSİ ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME FAALİYETLERİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ* THE PAST AND PRESENT OF THE TRAINING OF THE TEACHER OF THE RELIGION COURSE

İsmail ARICI**

Öz

Öğrenme-öğretme ortamını etkileyen değişkenlerden en önemlisi ve en kritik olanının öğretmen olduğu vurgulanmaktadır. Öğretmenliğe atfedilen önem, bu meslek mensuplarının yetiştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik teorilerin ve uygulamaların üzerinde durulmasını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle öğretmen yetiştirme tüm dünyada üzerinde önemle durulan konulardandır. Bu doğrultuda ülkemizde de özellikle Tanzimat tan beri öğretmen yetiştirme konusunda çeşitli politikalar üretilmiş ve düzenlemelere gidilmiştir. Öğrenme-öğretme ortamının en önemli unsuru olan öğretmen, din eğitimi ve öğretiminde de bu önemini korumaktadır. Diğer derslerde olduğu gibi din derslerinde de yine en büyük görev bu dersin öğretmenlerine düşmektedir. İnsan hayatını çeşitli yönlerden kavrayıp, her alanda etkin bir rol oynayan dinin öğretiminin, belirli yöntem ve ilkeler doğrultusunda verilmesi ve de geliştirilmesi; dinin doğru anlaşılması, uygulanması için gereklidir. Şüphesiz bu noktada en büyük katkı din dersi öğretmenlerinden beklenmektedir. Beklenen katkıyı sağlayabilmeleri için de din dersi öğretmenliği mesleğinin ve bu mesleğin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulanması ve geliştirilmesi gereklidir. Bu çerçevede din dersi öğretmeni yetiştirmeye yönelik faaliyetlerin incelenmesi önemlidir. İşte bu araştırma din dersi öğretmeni yetiştirme faaliyetlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Doküman incelemesine dayalı olarak gerçekleştirilen bu araştırmada cumhuriyet öncesi ve sonrası din dersi öğretmeni yetiştirme süreci; tarihsel, kurumsal ve politik bağlamda genel hatlarıyla değerlendirilmiştir. Araştırmada, ülkemizde öğretmen yetiştirme politikalarında sıkça meydana gelen değişikliklerin din dersi öğretmenleri için de geçerli olduğu, din dersi öğretmeni yetiştirme sürecinin çoğu zaman günübirlik yaklaşımlarla sürdürülmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Din Dersi Öğretmeni, Öğretmen Yetiştirme, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi.

Abstract

It is emphasized that the most important and most critical of the variables affecting the learning-teaching environment is the teacher. The importance attributed to teaching brings with it a focus on the theories and practices for the training and development of these professionals. For this reason, teacher training is an important topic all over the world. In this direction, various politics have been produced and regulated in our country, especially since the Tanzimat, in the training of teachers. The teacher, which is the most important element of the learning-teaching environment, maintains this importance in religious education and teaching. As in the other lessons, the greatest task in religious lessons belongs to the teachers of this course. It is necessary for the understanding and application of the religion to grasp the human life in various directions and to teach and develop the instruction of the religion which plays an active role in every field in the direction of certain methods and principles. Certainly, the greatest contribution in this regard is expected from religious teachers. It is also necessary to constantly question and develop the religious teaching profession and the qualifications required by this profession so that they can provide the expected contribution. In this context, it is important to examine the activities to train religion teachers. This research aims to examine religious course teacher training activities. In this research, which is based on the review of the document, the process of training the pre-and post-republic religious education teacher is evaluated generally in historical, institutional and political context. In the study, it has been found that the changes that frequently occur in the teacher training policies in our country are also valid for the teachers of religion lessons and the training period of the religion lessons is mostly tried to be continued with the daily approaches.

Keywords: Teacher, Religion Course Teacher, Teacher Training, Religion Culture and Ethics Course.

1. Giriş

Öğretmen, öğrenci ve eğitim programı eğitim sisteminin ana unsurları olarak kabul edilmektedir. Eğitimin etkinliği ve eğitim hedeflerinin en üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi bu unsurlar arasındaki uyuma bağlıdır. Fakat eğitim sistemini oluşturan bu üç unsur içinde öğretmen ayrıcalıklı bir yere sahiptir (Gündoğdu, 2013: 238). Hatta öğrenme-öğretme ortamını etkileyen değişkenlerden en önemlisi ve en kritik olanının öğretmen olduğu vurgulanmaktadır (Demirtaş, 1999: 32; Aşkoğlu, 2011: 7; Zengin, 2013: 3). Çünkü eğitimden beklenen işlevlerin gerçekleşmesi, okullarda öğretmenlerin yapacağı eğitim ve öğretim etkinliklerine bağlıdır (Özkan ve Arslantaş, 2013: 312). Öğretmenliğe atfedilen önem, bu meslek mensuplarının yetiştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik teorilerin ve uygulamaların üzerinde yoğunlaşmasını beraberinde getirmektedir (Doğan ve Altaş, 2003: 174). Bu nedenle öğretmen yetiştirme tüm dünyada üzerinde önemle durulan konulardandır (Aşlamacı, 2016: 1361).

* Bu çalışma yazarın, "Cumhuriyettten Sonra Türkiye'de Din Eğitimi Bilimselleştirme Faaliyetleri" isimli yüksek lisans tezinden geliştirilerek hazırlanmıştır.

** Dr. Öğretim Üyesi, taturk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü.

Ancak ülkemizde geçmişten günümüze öğretmen yetiştirmede geliştirilen politikaların, ortaya konulan çözüm önerileri ve öğretmenlik mesleğinde uygulanan ölçütlerin çoğu zaman karmaşık olması ve eksikliklerin giderilmemesi, sistem bütünlüğü içerisinde geliştirilememesi, rehabilite edilememesi öğretmen yetiştirmede yaşanan sorunların günümüze kadar kartopu şeklinde büyüyerek artmasına neden olmuştur (Abazaoğlu, Yıldırım ve Yıldızhan, 2016: 144). Bu durum, ülkemizde öğretmen yetiştirmenin önemini yeterince farkına varılamadığı, öğretmenliğin bir meslek olarak hak ettiği gelişimi sağlayamadığı ve diğer öğretmenlik alanlarında olduğu gibi din dersi öğretmeni yetiştirme alanında da nitelikli ve kalıcı gelişmelerin yaşanmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Eğitim-öğretimin en önemli unsuru olan öğretmen, din eğitimi ve öğretiminde de bu önemini korumaktadır. Diğer derslerde olduğu gibi din derslerinde de yine en büyük görev bu dersin öğretmenlerine düşmektedir (Acuner ve Erbaş, 2016: 149). Hatta öğretmenlik mesleğinin önemi, din eğitimi – öğretimi söz konusu olunca daha da artmaktadır. Çünkü burada, din gibi çok önemli ve hassas bir konu devreye girmektedir (Aydın, 1996: 6). Zaten dinin kendisi de, öğretmenliğin ve rehberliğin önemini belirtmekte, Kuran-ı Kerim’de bu hususa işaret edilmektedir (Al-i İmran: 20, 164; Bakara: 127, 129, 151).

Çeşitli seviyelerdeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) derslerinin, seçmeli din derslerinin ve İmam Hatip Lisesi (İHL) meslek derslerinin planlanan doğrultuda başarılı bir süreç izlemesi için öğretmenler, araç ve materyalleri en iyi şekilde kullanarak, öğretim yöntemlerini çeşitlendirerek, ders içi ve ders dışı yaklaşımları ile öğrencileri motive ederek, öğrencilerde derse ve öğrenmeye ait olumlu yaşantılar geliştirmeye çalışarak katkıda bulunmalıdırlar. Beklenen bu katkıları gerçekleştirmek için de profesyonel bir takım yeterliklere sahip olmalıdırlar. Öğretmenlik mesleği yeterlikleri, bu mesleği etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumları içerir. (Koç, 2010: 107). Bu nedenle diğer tüm branşlarda olduğu gibi, din öğretiminde de din eğitiminin bireysel, toplumsal ve evrensel amaçlarının gerçekleşmesi için din dersi öğretmenlerinin mesleki yeterliklere sahip bir şekilde yetiştirilmesi, bu yönde politikaların belirlenmesi ve din öğretmeni yetiştirme sürecinde tercih edilen yaklaşımlarla ilgili oluşan aksaklıkların araştırılması ve tespit edilmesi gerekmektedir (Işıkdoğan, 2006: 4; Çınar, 2016: 493).

İşte bu araştırma, cumhuriyet öncesi ve sonrası din dersi öğretmeni yetiştirme faaliyetlerini tarihsel kurumsal ve siyasal bağlamda genel hatlarıyla incelemeyi amaçlamaktadır.

2. Yöntem

Araştırma doküman incelemesine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). Araştırma amacı doğrultusunda ilgili literatür taranmış, tarihsel ve kurumsal bağlamda analiz edilerek değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Cumhuriyet Öncesi Din Dersi Öğretmeni Yetiştirme Faaliyetleri

Din okutma ve öğretme ile yaşar. Fakat okutmak ve öğretmek için, en iyi şekilde okumuş ve öğrenmiş kişiler gerekir. Bu anlamda, ilk İslami eğitim sisteminin başlangıcını Peygamberin zamanına kadar dayandırmak mümkün ise de, ilim sahibi kişiler çevresinde oluşan belli eğitim merkezlerinin oluşması daha ziyade İslam’ın birinci ve ikinci yüzyılında olmuştur. Bu ilim sahipleri, genel olarak öğrencilerine, öğrendikleri konulardan dersler verebilmeleri için bir belge olarak “icazet” veriyorlardı. Bu ilk öğrencilerin çoğu zaman öğrendikleri sadece Kur’an’ı ezberleme, hadis toplama ve bunlara dayanarak hüküm çıkarmadan ibaretti (Fazlurrahman, 1990: 111). Bu devirlerde her öğrencinin kullanabileceği sayıda yazılı hadis metni temin edildiğinde, metin yüksek sesle okunuyor, hocalar açıklamalar yapıyorlardı. O zaman öğrenciler bu açıklamaları not ediyorlardı. İkinci bir usul, hoca ile talebenin birbirine karşılıklı sorular sorması idi. Kur’an öğreniminde ezber yine devam ediyor, sorular sorulması ise hadis dersi için geçerli oluyordu (Bilgin ve Selçuk, 1991: 3).

Öğretmenlik, Müslümanlar nezdinde kutsal, yüce ve itibarlı bir meslekti, Peygamber mesleğiydi. Bu açıdan herkes tarafından itibar edilen bir makamdı (Aydın, 1996: 11). Fakat öğretmenlerin yetiştirilmeleri için müstakil bir kurum bulunmamaktaydı. Bu arada, öğrencilerin genelde erkeklerden oluştuğunu, ilk asırlarda belli günlerin kadınlar için ayrılması usulü devam etmişse de, kadınların giderek azalması sonucu bu usulün kaldırılmış olduğunu görmekteyiz (Bilgin ve Selçuk, 1991: 3-4). Bu durum, İslam dünyasında çok uzun bir süre kadın öğrenci ve dolayısıyla kadın öğretmen yokluğunu gözler önüne sermektedir.

Zamanla eğitim alanı genişlemiş, örgün eğitim kurumları oluşmuştur. Türk Eğitim Tarihinde örgün eğitim kurumlarında görev yapan ilk öğretmen tipleri “muallimler” ile “müderris”lerdir. Muallimler Sıbyan mekteplerinde, müderrisler ise medreselerde görev yapan kimselerdir. Muallim ve müderrisleri yetiştiren ayrı bir okul bulunmamaktaydı. Hem muallimler hem de müderrisler medrese sisteminde yetiştiriliyordu.

Ancak, imam ve muallimler alt düzeydeki medreselerden yetişmekteydiler (Duman, 1991: 11). Medrese öğrenimini tamamlamadan ayrılanlar da sıbyan mekteplerinde öğretmen olabiliyorlardı (Öztürk, 1996: 1). Medreselerdeki eğitim, resmi doktrinin birer parçası haline gelmiş bulunan belli bir takım metinlerin okutulması ve ezberletilmesi şeklinde idi (Baki, 2010: 16).

Öğretmenin eğitim-öğretim içindeki etkin itibar ve rolü, medreselerin kurulmasından sonra da devam etmiştir. Eğitim-öğretim, yine öğretmen merkezli bir durum arz etmiş, müfredat programlarını bile öğretmenler hazırlamışlardır (Aydın, 1996: 13).

Mektep-medrese şeklindeki okul sistemi, Osmanlı Devleti tarafından, kuruluş ve yükseliş dönemlerinde geliştirmiş ve yükseltmiştir. Osmanlı Devletinde öğretmen yetiştirme konusunu ilk kez, genel eğitimden ayrı bir uzmanlık alanı olarak düşünen ve ele alan kişinin Fatih Sultan Mehmet olduğunu söyleyebiliriz (Aydın, 1996:14). Ancak daha sonra bu sistem devam ettirilmemiş her seviyede öğretmen ihtiyacı ayrı bir öğretmen yetiştirme programı olmadan medreselerden giderilmeye çalışılmıştır.

Osmanlı imparatorluğunda devlete bağlı okulların kurulması, ilk defa on sekizinci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ve sadece "Askeri Okullar" alanındadır. Diğer sivil kamu okullarının kuruluşu ise on dokuzuncu yüzyılın ortalarına doğrudur (Cicioğlu, 1985: 13-14). Açılan yeni okullar nitelikli öğretmen ihtiyacını da gündeme getirmekteydi. Böylece ilke kez nitelikli öğretmen ihtiyacı hissedilmesinin, askeri okulların açılmasından sonra belirginleştiğini ileri sürebiliriz. Zaten Osmanlı Toplumunun içinde bulunduğu on dokuzuncu yüzyıl durum ve şartları göz önünde bulundurulduğunda, medrese sistemi içerisinde yetişen muallimlerle yeni okulların amacını gerçekleştirebileceğini beklemek çok zordu. Yeni okullar yeni öğretmenleri gerektiriyordu. Başka bir ifade ile yeni okul kuruluş sistemi ile birlikte öğretmen yetiştirme sistemini de ele almak ve kurmak gerekiyordu (Onat, 1961: 31).

On yedinci yüzyıldan sonra ilk dönemlerdeki ihtişamını kaybetmiş (Ülken, 1967: 219), on dokuzuncu yüzyılın ortalarından, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüne kadar da oldukça uzun bir süre bu durumu devam etmiş olan Osmanlı devri eğitim sistemi içinde, açılan yeni okullarla birlikte ihtiyaç duyulan öğretmenlerin yetiştirilmesinde ne nicelik ne de nitelik bakımından büyük bir başarı gösterilememiştir (Oğuzkan, 1984: 56).

Medrese karşısında açılan bu yeni askeri ve sivil mekteplerde din, genel eğitim-öğretim içinde bir branş olarak ele alındı. Böylece, bugünkü anlamda din dersi öğretmenliği meselesi de ortaya çıkmış oldu (Aydın: 1996: 15). Yeni mektepler ilk açıldığında sayıları çok azdı. Onlar için öğretmen yetiştirecek özel kurumlar da yoktu. Mekteplere başlangıçta medrese ve tekke müderrislerinden, asker ve memur aydınlardan öğretmenler tayin edilmişti (Bilgin, 1998: 92-93).

Öğretmenlerin özel eğitime tabi tutularak yetiştirilmesinin gerekliliğinin Tanzimat'tan sonra anlaşıldığını söyleyebiliriz. Bu dönemde başlıca öğretmen okulları şunlardır:

1. Darülmualimin: Bunlar, Rüşdiyelere öğretmen yetiştirmek amacıyla, ilki 1848 yılında açılan okullardır.
2. Darülmualimin-i Sıbyan: Sıbyan mekteplerine öğretmen yetiştirmek için 1862'de açılmış okullardır.
3. Darülmualimat: "Kız Rüşdiyeleri" ile "Sıbyan Mekteplerine" öğretmen yetiştirmek için 1870'de açılan kız öğretmen okullardır.
4. Menşe-i Muallimin: 1878'de askeri okullar için sivil öğretmenler yetiştirmek üzere açılan okullardır (Cicioğlu, 1985: 14).

Mekteplere, medreseli olmayan öğretmenler yetiştirmek amacıyla 1848 tarihinde açılan Darülmualimin, öğretmen yetiştirme konusunda önemli bir girişimdi. Böylece, ilk kez medrese dışında öğretmen yetiştiren bir kurum açılmış oldu. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, diğer branşlar için öğretmen yetiştirmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapılır, büyük çabalar gösterilirken din eğitimi-öğretimi alanı içinde öğretmen yetiştirme konusu yeterince düşünülmemiştir (Sütçü, 1997: 9). Sıbyan mekteplerinde, yine pedagojik formasyondan yoksun imam ve müezzinler öğretmenlik yapmaya devam etmişlerdir (Aydın, 1996: 15).

II.Meşrutiyet devriyle birlikte eğitim alanında gerçekleştirilen işler arasında öğretmenlik hususunda yapılan yeniliklere değinmek gerekir. II. Meşrutiyet döneminde hem nitelikli hem de çok sayıda öğretmen yetiştirilmesi fikri önem kazanmıştı (Akyüz, 1948: 75-76). Bu dönemle birlikte,

"öğretmen sadece öğretmekten ve ezberletmekten ibaret olan ödevini bırakmış, bunun yerini tecrübe ve düşünmeye dayanan ve öğretmenin fikirce, ahlakça, sanat ve hareketlilik açısından yetiştirecekleri model olacağı bir eğitim anlayışı yer almaya başlamıştır. Bu, Tanzimat döneminin maarif anlayışından farklı bir terbiye anlayışının yerleşmeye başlamasının bir sonucudur. Bu anlamda başta gelen yenilik Tanzimat'ın aydınlatıcı münevver tipinden farklı olarak, profesyonel öğretmen tipinin yerleşmesi olmuştur. İlk

kez toplum içinde öğretmen bir meslek adamı, bir yetiştirme uzmanı olarak tanınmaya başlamıştır... Öğretmen yetiştiren okullar, öğretmen sayısı, genç öğretmen onun için meslek yayınları bu dönemin yeniliklerindedir. " (Doğan, 1998: 432).

Bu dönemde genel eğitim- öğretim faaliyetleri ve uygulamaları bünyesinde din eğitimi- öğretimi de ele alınmıştır. Ancak ilk ve orta dereceli okullarda öğretimi yapılan din derslerinin gerek program, metot vb. açılardan gerekse öğretmenlerin yetiştirilmeleri açısından ne derece etkilendiği, ilerleme katettiği tartışmaya açıktır (Doğan, 1998: 432-433).

Yapılan ıslah çalışmalarına rağmen ne medreselerde, ne de Darulfünün'a bağlı olarak açılan İlahiyat fakültesi programında din dersi öğretmenlerinin ve din görevlilerinin; bilimsel metotlarla yetiştirilmelerine, mesleki bilgi ve beceriler kazanmalarına yönelik dersler bulunmamaktaydı (Bilgin ve Selçuk, 1991: 10-11). Zaten din dersi öğretmenleri de, yeni derslerin gerektirdiği, sıralar, kürsüler, yazı tahtaları gibi araç-gereçlere hoş bakmıyor, her yeniliğe karşı çıkan uyumsuz insanlar olarak görünüyor (Bilgin ve Selçuk, 1991: 7), mesleklerinde yetersiz kalıyor (Akyüz, 1994: 163-164) ve çeşitli kesimlerden eleştiri alıyorlardı (Bilgin 1998: 50-51).

Kurtuluş savaşı döneminde de eğitim meseleleriyle ilgilenilmiş, tabii bu arada din dersi ve öğretmenleri ele alınmıştır. Ancak ülkenin içinde bulunduğu durum ciddi adımlar atılmasını engellemiştir (Aydın: 1996: 17-18).

Sonuç olarak, Cumhuriyet dönemine gelinceye kadar, sıkça konu edilmesine rağmen, din dersi öğretmenlerinin bilimsel metotlarla yetiştirilmelerine yönelik faaliyetler yetersiz kalmış, hemen hemen hiçbir somut adım atılmamış, medreselerin ıslahı için yapılan çalışmalarda da bu alan dışarıda bırakılmıştır. Din eğitim ve öğretimi sıradan herkesin üstlenebileceği bir görev olarak algılanmıştır (Öz, 2012: 4).

3.2. Cumhuriyet Dönemi Din Dersi Öğretmeni Yetiştirme Faaliyetleri

Cumhuriyetle birlikte, eğitim-öğretim sistemi yeni bir safhaya girmiş, eğitim alanında köklü değişiklikler yapılmıştır. Öğretmen yetiştirme sisteminin de bundan etkilenmemesi mümkün değildir ve eğitim reformunun başarıya ulaşmasındaki en önemli etkenin öğretmen olduğu gayet açıktır. Bundan hareketle, öğretmen yetiştirme konusuna Cumhuriyet döneminde büyük önem verilmiş, köklü ve kapsamlı girişimlerde bulunulmuştur (Koçer, 1975: 4; Oğuzkan, 1984: 56).

Türkiye Cumhuriyeti Devletini kurup, hemen arkasından Türk toplumunu sosyal, kültürel, politik ve ekonomik yapısına-başta Atatürk olmak üzere-yeni bir şekil ve ruh verenler; bu yeni yapıya uygun ve onu yaşatacak yeni nesillerin yetiştirecek olan eğitim sistemini kurmayı da ihmal etmemişlerdir. Atatürk dini gerçekleri ilmi bir zihniyetle ele alıp araştırarak bilginleri yetiştirmek üzere kurulacak yüksek eğitim-öğretim kurumlarına sahip olmanın yanında her ferde dininin, diyanetinin, imanının mutlaka mekteplerde öğretilmesi ve hepimizin bunları, mütemediyen öğrenmek mecburiyetinde olduğumuzu ifade etmektedir (Gürtaş, 1982: 69).

Cumhuriyet yönetimi, ilk yıllarında öğretmenliği bir meslek haline getirmek için yasal çaba harcamıştır. Örnek olarak, 13 Mart 1924 tarihli Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu'nun 1.maddesine göre: "Muallimlik devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan, müstakil sınıf ve derecelere ayrılmış bir meslektir". Yine 22 Mart 1926 tarihli ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanunu göre (Madde 12) "Maarif hizmetlerinde asolan muallimlik" hükümlerini verebiliriz. Bu hükümlerin iki anlamı vardır: 1. Öğretmenlik, Devletin bir kamu görevi olan öğretim ve eğitimi üstlenen bir meslektir. 2. Öğretmenliğin, öğretim ve eğitim hizmetleri arasında, önceliği ve üstünlüğü vardır. Öğretmenlik asıldır (Akyüz, 1994: 329).

Din gibi çok hassas bir olguyu konu edinen din dersini öğretecek öğretmenlerin ne derece iyi yetiştirilmelerinin gereği ortadadır. Bu açıdan din dersi öğretmenlerinin, din görevlilerinin yetiştirilmesi ayrı bir önem kazanmaktadır. Ancak Cumhuriyetle birlikte öğretmen yetiştirmede daha bilimsel ve modern yöntemlerin kullanılmasının, din eğitimi ve öğretimi yapacak olan öğretmenlerin yetiştirilmesini de kapsamaması gerekirken, din dersi öğretmeni yetiştirme meselesine özen gösterilmemiştir (Aydın, 1996: 18).

3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu ile medreselerle mektepler mektep programında birleştirilmiş, Milli Eğitim Bakanlığının kontrolüne verilmiştir. Bu Kanun'a bağlı olarak, yüksek din bilginleri yetiştirmek üzere Darulfünün'a bağlı bir İlahiyat Fakültesi ve halkın din ile ilgili hizmetlerini yürütmek üzere imam hatip mektepleri açılmış, ancak kısa bir süre sonunda öğrenci yokluğundan dolayı kapatılmıştır (Bilgin, 1998: 54).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu; "bir yandan ilk hedef olarak kurumsal ikiliği kaldırmak, diğer yandan milletin bütün değerlerini kapsayacak bir yapılanma koymak suretiyle milli bir eğitim sistemini ve anlayışını yerleştirmek istemiştir" (Tosun, 1999: 520). Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun getirdiği hükümler incelendiği zaman, bu Kanun'un genç Türkiye'nin gerek siyasi, gerekse sosyal gerçeklerine uygun olduğu görülür.

Kanun din görevlisi yetiştirme işini Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğuna vermekte, uzun zamandır süregelen ikiliği ortadan kaldırmaktadır.

Ülkedeki dini hayata yön verecek, dini açıdan rehberlik yapacak olan elemanların devletin kontrolünde İmam Hatip Mekteplerinden yetişecek olmaları, en önemlisi de dinin modern metotlarla okullarda öğretilecek olması, din eğitimin bilimselleşme süreci açısından büyük katkı sağlayacak görünümünde idi. Ancak, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun uygulama aşamasında, yukarıda dile getirilen sonuçların gerçekleştirilmesinde başarı sağlandığını söylemek zordur (Doğan, 1998: 257-258).

1928-1946 yılları arasında bir geçiş dönemi yaşanmış, bu sürenin son 1939-1946 yıllarında, okullarda din dersi hiç yer almamıştır (Bilgin, 1998: 54). Cumhuriyet tek parti döneminde din eğitimi uygulamaları açısından birçok sorun yaşanmıştır. Muhtemelen pozitivist düşüncenin etkinliği, aşırı seküler anlayışın bazı elitler üzerindeki tesiri ve ulus devlet inşa sürecine geleneksel din anlayışının zarar verebileceği endişeleri din eğitimi uygulaması açısından olumsuz deneyim yaşanmasında rol oynamıştır (Kaymakcan, 2006: 23).

1 Şubat 1949 tarihli tamimle ilkokullara program dışı din derslerinin konması, İmam-Hatip kurslarının açılması, 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin kurulması, 4 Kasım 1950 din derslerinin program içine alınması, 1951'de İmam-Hatip Okullarının açılması 1956'da ortaokullara din derslerinin konması ve 1959 yılında Yüksek İslam Enstitülerinin kuruluşu ile Türkiye'de din eğitimi ve bu görevi yapacak kişilerin yetiştirilmesi meselesi yeni bir safhaya varmış oluyordu (Parmaksızoğlu, 1966: 29-30).

"Din meselelerinin sağlam ve ilmi esaslara göre incelenmesini mümkün kılmak, mesleki bilgisi kuvvetli ve düşüncesinde ihatalı din adamlarının yetişebilmesi için lüzumlu şartları sağlamak maksadıyla memleketimizde, garptaki örneklerine benzer bir İlahiyat Fakültesinin kurulması .." (Parmaksızoğlu, 1966: 29) maksadıyla 1949 yılında kurulan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin, 1953-54 öğretim yılındaki ders programında, 4. Sınıfta ve haftada 2 saat olmak üzere bir "Pedagoji" dersi yer almıştır. Ancak bu ders, 1979-80 öğretim yılında Din Eğitimi adı ile eğitim bilimleri listesindeki yerini alana kadar uzun yıllar bir Genel Psikoloji, bir Terbiye Felsefesi olarak okutulmuş, uygulama söz konusu olmamıştır (Bilgin ve Selçuk, 1991: 21).

Okullarda din eğitimi-öğretimi faaliyeti başlamasına rağmen, bu alanın öğretmeni henüz yetiştirilememiştir. Ehliyesiz kişiler bu işi yürütüyordu.

Çok partili siyasal hayata geçildikten sonra açılmaya başlayan ve sayıları giderek çoğalan İmam-Hatip Okullarına meslek dersleri öğretmenleri ile orta öğretim okullarına din dersi öğretmenlerini yetiştirmek amacıyla 1959'da ilk Yüksek İslam Enstitüsü açılmıştı (Duman, 1991: 181-183). Böylece, öğretmenlik meslek dersleri ve uygulama çalışmalarına, 1959'da Yüksek İslam Enstitüleri'nin açılması başlanmıştır. Bu okulların açılış amacı, İmam-Hatip Okullarının mezunlarını almak, onları yüksek din öğreniminden geçirerek, yine İmam-Hatip Okullarına öğretmen, aynı zamanda Diyanet İşlerinin emrine yüksek seviyede Din görevlisi yetiştirmektir (Öcal, 1998: 252; Bilgin ve Selçuk, 1991: 21). Ancak, sayılarının böylesine artarak, 1970 yılında 5'e ulaşmasına rağmen; bu kurumların 1972 yılına kadar kuruluş amaçlarına uygun yönetmelik ve programlara kavuşmadığı görülür. Yüksek İslam Enstitüsünün kuruluş amaçları arasında öğretmen yetiştirmek amacı da bulunmakla birlikte, program bu amacı gerçekleştirmek için yeterli görülüyordu (Duman, 1991: 181). Doğal olarak buradan mezun olanlar yetersiz kalıyordu.

Devletin din eğitimi ve bu eğitimi verecek kişilerin yetiştirilmesine yönelik politikasını net bir şekilde belirlememiş olması, öğretmen yetiştirme alanın bilimselleşmesini geciktiriyordu. Genelde din eğitimi, özelden de din dersi öğretmenlerin bu dönemdeki durumuyla ilgili olarak Beyza Bilgin şu önemli değerlendirmede bulunmuştur:

"1961'deki düzenlemeye kadar T:C Anayasalarında din dersi ve din eğitimi ile ilgili bir madde bulunmuyordu. 1948 yılından itibaren okulların değişik kademelerinde din dersine yer verilirken, her defasında, böyle bir uygulamanın Anayasa'ya, laikliğe, Atatürk ilkelerine, vicdan özgürlüğüne ve modern hayatın şartlarına uygun olup olmayacağı tartışılmıştır. Bu durum din dersini ve din dersi öğretmenini sürekli şüphe altında tutmuş, öğretmen-öğrenci ilişkisini olumsuz yönde etkilemiştir" (Bilgin, 1998: 75).

Nihayet Yüksek İslam Enstitüleri, Talim ve Terbiye kurulunun 23.11.1972 tarih ve 288 sayılı kararıyla ilk yönetmeliğine; yine aynı kurulun 14.2.1972 tarih ve 27 sayılı kararıyla 1.sınıf 5.2.1973 tarih ve 37 sayılı kararıyla da 2. 3.ve 4.sınıf müfredat programlarına kavuşmuştur. Yüksek İslam Enstitüleri yönetmeliğinin ikinci maddesi, öğretmen olmak isteyenlerin "öğretmenlik bilgisi" derslerine devam etmelerini ve bu dersleri aldıklarına ilişkin bir belge almalarını istemektedir. Bu yönetmelik öğretmenlik formasyonu açısından önemlidir (Öcal, 1986: 117-118; Duman, 1991: 181-183; <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14077.pdf>). 1972 yılında yapılan düzenlemelere kadar, A.Ü. İlahiyat Fakültesinde ve yüksek İslam Enstitülerinde öğretmenlik formasyonu kazandıran dersler hemen hemen yok

gibiydi. 1972 yılında açılan İslami İlimler Fakültesi de dahil, bu tarihten sonra yapılan düzenlemelerde programlara konan pedagojik formasyon dersleri de yeterli değildi (Aydın, 1996: 21). Yüksek İslam Enstitüsü programlarında 1979 yılında tekrar bir düzenlemeye gidildiği, söz konusu düzenlemede öğretmenlik bilgisi derslerine yenilerinin eklendiği görülmektedir (Duman, 1991: 181-183).

Bu arada, 1982 Anayasa'sıyla "DKAB" dersi zorunlu dersler arasına alınmadan önce, seçmeli ders olarak okutulduğu dönemlerde, Beyza Bilgin tarafından (1976) din dersi öğretmenlerinin problemlerini ortaya koyan geniş bir araştırma yapılmış, dersin seçmeli oluşunun öğrenci ve öğretmenler üzerindeki olumsuz etkileri, din dersinin branş öğretmenleri tarafından okutulması gereği ortaya konmuştur. Bu çalışma, din dersi öğretmenlerinin daha bilimsel ortamlarda yetiştirilmeleri ve görev yapmaları gereğini ifade etmesi açısından önemlidir.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bünyesinde 13.5.1980 tarihinde kurulan "Din Eğitimi Kürsüsü" (Çadırcı ve Süslü, 1982: 52) din dersi öğretmenlerinin yetiştirilmesi yönünde büyük bir adımdır. Bu kürsünün kuruluşunda büyük emeği olan Beyza Bilgin'in, din dersi öğretmenlerin ve din görevlilerinin yetiştirilmelerinin bilimsel ölçütlerde gerçekleştirilmesi ile ilgili şu düşünceleri önemlidir:

"Din görevlilerinin eğitim formasyonu almaları da önemli bir konudur ve bu alanda da kürsümüze düşecek görevler olacaktır. Öğretmenler gibi din görevlileri de eğitim kurslarına katılmalıdırlar. Bu arada hafta sonu çalışmaları, sohbetler ve seminerler de gelenekselleştirilmelidir. Din Eğitim ancak bir ilişkiler bütünlüğü içinde başarılı olabilir. Bu da sadece klasik ilahiyat bilgisi ile değil, davranışlarla ilgili her türlü bilimin işbirliği ile mümkün olabilir." (Aydoğan, 1980: 13-14).

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bünyesinde 1980 yılında kurulan "Din Eğitimi Kürsüsü" nün adı, 1982 yılında "Din Eğitimi Ana Bilim Dalı" olarak değiştirilmiş ve öğretmenlik meslek bilgisi ile ilgili derslerin yürütücülüğü bu ana bilim dalına verilmiştir. İlahiyat Fakültelerinin öğretmen yetiştiren kurumlar şeklinde resmen ifade edilmesi ise 1989 yılında gerçekleşmiştir (Kızılabdullah, 2016: 32).

Yedi Yüksek İslam Enstitüsü ve İslami İlimler Fakültesi, 4.11.1981 tarih ve 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile İlahiyat Fakültelerine dönüştürülmüştür. Bu fakültelerin programlarında pedagojik formasyon dersleri ve uygulama yer almıştır (Öcal, 1986: 120-122).

Yüksek Öğretim Yürütme Kurulu'nun 11.07.1997 tarih ve 97.23.1660 sayılı kararı ve buna ek 10.09.1997 tarih ve 97.30.2248 sayılı kararı doğrultusunda yapılan değişiklikle Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı; İlahiyat Fakültelerinde "İlahiyat Lisans Programı" ile "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği (İDKAB)" programının oluşturulmasına ve bu Programın, İlahiyat Fakültesi ile gelişmiş eğitim fakültelerinin bulunduğu Ankara, Atatürk, Çukurova, Dicle, Dokuz Eylül, Erciyes, İstanbul, Marmara, Ondokuz Mayıs, Selçuk ve Uludağ üniversitelerince yürütüleceğine karar verilmiştir (Koç, 2003: 26-27). Bu karar doğrultusunda ilköğretim, lise ve dengi okullara öğretmen yetiştirme modeline uygun olarak İlahiyat Fakültelerinin yeniden yapılandırılması çalışmaları başlatılmıştır. Buna göre bazı İlahiyat Fakültelerinde iki ayrı program uygulanmıştır. Bu programlardan birisi; "İDKAB Öğretmenliği Programı" diğeri ise "İlahiyat Lisans Programı"dır. Bundan böyle ilköğretim okullarındaki DKAB dersi söz konusu programdan, yeterli ilahiyat bilgisinin yanında gerekli pedagojik formasyonu almış ehil kimselerce verilecekti. Böylece sınıf öğretmenleri yerine uzman öğretmenlerce verilecek dersler sonunda, daha sağlıklı, nitelikli ve kaliteli bir eğitimin söz konusu olacağı düşünülmüştü. İmam-Hatip liselerinin öğretmen ihtiyacının karşılanması için de İlahiyat Lisans Programından sonra 3 yarıyıllık Tezsiz Yüksek Lisans Programı açılmıştır. Bu programda pedagojik formasyonun yanında mesleki bir ek eğitim de söz konusu olmuştur. Böylece bir meslek okulu olan İmam-Hatip Liselerinde daha ehliyetli ve nitelikli öğretmen istihdamının mümkün olacağı öngörülmüştü. İmam-Hatip liseleri dışındaki diğer lise ve dengi okullara öğretmen olmak isteyenler de sadece pedagojik formasyon derslerinin alınacağı Tezsiz Yüksek Lisans Programı'ndan geçirilmişlerdir. Böylece bu alana daha nitelikli öğretmen yetiştirme imkanı doğmuştu. Yıllardan beri arzulanan değişik eğitim kurumlarında o kurumun özelliklerine uygun eleman istihdamı mümkün olmuştu. Bu şekilde ihtisaslaşma ve branşlaşma dönemi de başlamış oldu.

İlahiyat Fakülteleri "İDKAB Öğretmenliği Programı" dört ana ders gurubundan oluşmaktaydı:

- Alan Dersleri,
- Kültür Dersleri,
- Formasyon Dersleri,
- Yan alan Dersleri.

Bunlardan Alan Dersleri, ilahiyatla ilgili dersler olup, öğretmen adaylarına temel ilahiyat bilgilerini kazandırmaya yönelikti. Kültür Dersleri ile öğretmen adaylarının sağlıklı bir kültürel altyapı kazanmaları amaçlanmıştı. Bu şekilde din ve kültür ilişkisinin daha rahat kurulabileceği öngörülmüştü. Öğretmenlik formasyon dersleri de, gerçek okul ortamı ve öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi ve beceriler ön plana

alınarak hazırlanmıştı. Formasyon dersleri, programa dengeli bir biçimde bütünlük ilkesi çerçevesinde ve aşamalı olarak dağıtılmıştı. Bu şekilde öğretmen adayları ham kendi konu alanlarındaki dersleri öğrenecek hem formasyon dersleri ile öğretmenlik mesleğine hazırlanmış olacaktı.

Bildiği üzere, öğretmenlikte mesleki gelişim süreklidir. Gerek hizmet içi eğitim çalışmaları gerekse bireysel çabalar yoluyla eğitimin değişik alanlarında öğrenmenin sürekli olması gerekmektedir. Bu nedenle programda yer alan bütün dersler, öncelikle, öğretmen adaylarına öğretmeyi öğrenmek amacını taşımakta idi.

İlahiyat Lisans Programı ise, Kur'an'ı referans alan kültürel mirası değerlendirebilen, yaşanan hayatı yorumlayabilen ve problemlere çözüm üretebilen ilahiyatçılar yetiştirme hedefine yönelik hazırlanmıştı.

Bu uygulamanın eskiye nazaran, öğretmen yetiştirmenin daha bilimsel metotlarla gerçekleştirilmesi yönünde büyük fayda sağladığı ileri sürülebilir.

Yüksek Öğretim Kurulu'nun 26 Mayıs 2006 tarihindeki düzenlemesiyle de, daha önce İlahiyat Fakültelerinde yer alan, DKAB programları, Eğitim Fakültelerine bağlanmıştır. Aynı süreçte, diğer öğretmenlik programlarının güncelleştirilmesine paralel olarak bu program da güncellenmiştir. DKAB Eğitimi Bölümünün adı 27.07.2010 tarihinde yeniden İDKAB Öğretmenliği Eğitimi Bölümü olarak değiştirilmiştir. Bu bölümler 2012-2013 öğretim yılında yeniden ilahiyat fakültelerine bağlanmıştır. Yüksek Öğretim Genel Kurulu, 5 Mayıs 2014 Tarihli toplantısında alınan karar ile de DKAB Öğretmenliği Programlarına öğrenci alımı durdurulmuştur. Şu an adı geçen bölümlere öğrenci alınmamaktadır. Öğretmen ihtiyacı bir süre İlahiyat Fakültesi öğrencilerine 3. Sınıftan itibaren formasyon programı verilerek giderilmeye çalışılmıştır. (Bkz. Öcal, 1986; Aydın, 2005; Bahçekapılı, 2012; Ev, 2012, 2015; Keskin, 2015; Çınar, 2016; Yazıbaşı, 2017; http://www.divinity.ankara.edu.tr/?page_id=298). Son olarak 07.06.2017 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında; "İlahiyat/İslami İlimler/İslam ve Din Bilimleri fakültelerin mevcut lisans programlarının içine minimum 25 kredi tutarında pedagojik formasyon derslerinin yerleştirilmesine ve 2017-2018 öğretim yılından itibaren de yeni lisans programlarının uygulanmasına karar verilmesi nedeniyle halihazırda din dersi öğretmeni yetiştirmede başa dönülmüştür.

4. Sonuç

Ülkemizde uzun süre öğretmenin esas görevinin, skolastik bilgiyi ve geleneği mümkün olduğu kadar noksansız bir şekilde muhafaza etmek ve onu yeni nesillere olduğu gibi aktarmak olduğu düşüncesi öğretmen yetiştirme sisteminin ana dayanağı olmuştur. Aslında Cumhuriyetle birlikte medreseden modern okulaşmaya geçmiş olsak bile, dini ağırlıklı geleneksel eğitimin yürütüldüğü süreçte olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de hâkim olan sosyal gruplar bilim-bilgi konusunda aynı yanlılığı içine düşmüşlerdir. Onlara göre de bilim kesin ve mutlak bilgi demektir. Bu durumda ortada bir otorite ve onun onayladığı bilgi olacaktır. Öğretmenin görevi de bunu aktarmaktır (Baki, 2010; 16).

Artık günümüzün bilimsel gerçekleri ışığında, öğretmenlik anlayışı da değişmektedir. Buna göre öğretmen, sadece bilgiyi depo edip zamanı gelince göz ve kulak aracılığıyla öğrencilere aktaran bir kimse değildir. Elbette ki din gibi çok hassas bir konunun eğitim- öğretimini yapan öğretmenlerin bu bilimsel gelişmelerden yararlanılarak yetiştirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

Öğretmen adaylarının eğitimiyle ilgilenen fakültelerin dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmeleri ve yenilenen eğitim programlarına uygun olarak standartlarının konulması ve bu standartlar doğrultusunda düzenlemeye gidilmesi, bu düzenlemelerin periyodik olarak yeniden gözden geçirilmesi de gerekmektedir. (Turan, 2013: 33) Ancak bu türden nitelikli öğretmen yetiştirme düzenlemeleri yerine, günü kurtarmak amacıyla alınan geçici tedbirler, öğretmen yetiştirmede kalite sorunu yok etmekten daha çok mevcut sorunlara yenilerini eklemiştir (Çınar, 2016: 494).

Sonuç olarak; din dersi öğretmeni yetiştirmeye yönelik, pedagojik formasyon derslerinin ilahiyat lisans programı içinde yer alması, ilahiyat fakültelerinde ilköğretim aşamasındaki DKAB derslerinin öğretmenlerini yetiştirmek üzere İDKAB öğretmenliği bölümlerinin, orta öğretim DKAB dersine öğretmen yetiştirmek üzere de ilahiyat lisans programından sonra alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programının kurulması, ilahiyat fakültelerinde yer alan, DKAB öğretmenliği programlarının eğitim fakültelerine bağlanması, DKAB olan bu bölümlerin adının İDKAB olarak değiştirilmesi, bu bölümlerin yeniden ilahiyat fakültelerine bağlanması, İDKAB programlarına öğrenci alımının durdurulması, pedagojik formasyon sertifika programı uygulanması gibi yaklaşımlardan sonra en son alınan kararlar ilahiyat fakültelerinde yeniden tek tip programa dönülmüştür. Din dersi öğretmeni yetiştirme faaliyetlerinde; "bilen daha iyi öğretir." anlayışının (Baki, 2010:18) günümüzde de devam ettiği ileri sürülebilir. Yapılan çalışmalara rağmen, Din Eğitimi Biliminin en önemli problemlerinden biri olan din dersi öğretmenliği ile ilgili çok yönlü bilimsel araştırmalara ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir.

KAYNAKÇA

- Abazaoglu, İlkyay; Yıldırım, Osman ve Yıldızhan, Yılmaz (2016). Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (6), 144-160.
- Acuner, Hacı Yusuf ve Erbaş, Ahmet Akif (2016). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Diğer Branş Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 16(1), 147-170.
- Akyüz, Yahya (1978). *Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişimdeki Etkileri (1848-1940)*. Ankara; Doğan Basımevi.
- Akyüz, Yahya (1994). *Türk Eğitim Tarihi, (Başlangıçtan 1993'e)*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Aşıkoglu, Nevzat (2011). Din Öğretiminde Öğretmenin Rolü ve Din Dersi Öğretmeni Yeterlilikleri (Türkiye Örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XV (1), 5-13.
- Aşlamacı, İbrahim (2016). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersine İlişkin Görüşleri (İnönü Üniversitesi Örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (43), 1361-1376.
- Aydın, Mehmet Şevki (1996). *Din dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Aydoğan, Cemal (1980). İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Kürsüsü Başkanı Doç. Dr. Beyza Bilgin ile Bir Röportaj. *Diyanet Gazetesi*. Yıl: 11, Sayı: 249.
- Bahçekapılı, Mehmet (2012). *Türkiye'de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)*. İstanbul: İlke Yayınları.
- Baki, Adnan (2010). Öğretmen Eğitiminin Lisans ve Lisansüstü Boyutlardan Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 15-31.
- Baltacıoğlu, İsmail Hakkı (1957). Dine Doğru. *AÜİF Dergisi*, 6 (1), 44-59.
- Bilgin, Beyza (1980). *Türkiye'de Din Eğitimi Liselerde Din Dersleri*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Bilgin, Beyza ve Selçuk, Mualla (1991). *Din Öğretimi*. Ankara: Akid Yayınları.
- Bilgin, Beyza (1998). *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*. Ankara: Gün Yayınları.
- Cicioğlu, Hasan (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Çadrcı, Musa ve süslü, Azmi (1982). *Ankara Üniversitesi Gelişim Tarihi*. Ankara: A. Ü. Basımevi.
- Çınar, Fatih (2016). Din Öğretiminde Öğretmen Yetiştirme Sorunu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9 (46), 493-513.
- Doğan, Recai (1998). II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketlerinde Din Eğitim-Öğretimi. *AÜİF Dergisi*, C.XXXVIII, Ayrıbasım, A.Ü. Basımevi.
- Doğan, Recai (1999). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tevhid-i Tedrisat Çerçevesinde Din Eğitim-Öğretimi. *Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi* içinde (s. 227-288). Ankara: Türk Yurdu Yayınları: 56.
- Doğan, Recai ve Altaş, Nurullah (2003). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlik Düzeylerini Etkileyen Faktörler (Ankara Örneği). *AÜİF Dergisi*, XLIV (2), 173-186.
- Duman, Tayyip (1991). *Türkiye'de Orta Öğretim Öğretmen Yetiştirme*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Ev, Halit (2012). Yükseköğretimde Din Eğitimi, (Editör: M. Köylü ve N. Altaş). *Din Eğitimi* içinde (s. 213-242). Ankara: Gündüz Yayınları.
- Ev, Halit (2015). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri Bağlamında İlahiyat Fakülteleri ve Öğretmen Yetiştirme Sistemini Yeniden Yapılandırma. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (4), 83-100.
- Fazlurrahman. (1990). *İslam ve Çağdaşlık*. (Çev.: Alparslan Açıkgöçer ve M. Hayri Kırbaoğlu). Ankara: Fecr Yayınları.
- Demirtaş, Hasan (1999). Sınıf İçinde Öğretmen Davranışları. *Öğretmen Dünyası*, 20 (238), 32-35.
- İşıkdoğan, Davut (2006). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Mezunu Öğretmenlerin Yeterlilikleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gündoğdu, Yusuf Bahri (2013). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrenci Başarısını Değerlendirme Yeterlilikleri (İstanbul Örneği). *Milli Eğitim*, 198, 237-258.
- Gürtaş, Ahmet (1982). *Atatürk ve Din Eğitimi*, Ankara: DİB Yayınları.
- Kaymakan, Recep (2006). Türkiye'de Din Eğitimi Politikaları Üzerine Düşünceler. *Ekev Akademi Dergisi*, 10 (27), 21-36.
- Keskin, Yakup (2015). Yeterlilik Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bölümlerinin Değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5 (3), 304-315.
- Kızılabdullah, Şahin (2016). Dün, Bugün ve Gelecek Üçgeninde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Programları. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 5 (13), 31-43.
- Koç, Ahmet (2003). İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 25-64.
- Koç, Ahmet (2010). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Yeterlilikleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19), 107-149.
- Koçer, Hasan Ali (1973). Eğitim Reformları Açısından, Öğretmen Yetiştirme Problemi. *A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*", 6 (1), 1-19.
- Oğuzkan, Ferhan (1984). Öğretmen Eğitimi. Cahit Kavcar (Yay. haz.). *Eğitim Bilimleri Sempozyumu*, 5 -6 Nisan 1984. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Öcal, Mustafa (1986). İlahiyat Fakültelerinin Tarihsel. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 111-123.
- Öcal, Mustafa (1998). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (7), 241-268.
- Öz, Ayhan (2012). *Milli Eğitim Bakanlığı Binyesinde Düzenlenen Hizmet İçi Eğitimlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimine Katkısı (İstanbul İli Örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, Metin ve Arslantaş, H. İsmail (2013). Etkili Öğretmen Özellikleri Üzerine Sıralama Yöntemiyle Bir Ölçekleme Çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 311-330.
- Öztürk, Cemil (1996). *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Parmaksızoğlu, İsmet (1966). *Türkiye'de Din Eğitimi*, Ankara: MEB Yayınları.
- Sütçü, Mehmet Akif (1997). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları (Ankara İlinde Bir Araştırma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tosun, Cemal (1999). Eğitim ve Din Eğitimi Politikaları. *Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi* içinde (s. 517-525). Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Turan, Emine Zehra (2013). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Unat, Faik Reşit (1964). *Türk Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, Ankara: MEB Yayınları.
- Ülken, Hilmi Ziya (1967). *Eğitim Felsefesi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Yazıbaşı, Muhammed Ali (2017). Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Dersi İle İlgili Görüşleri. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 21 (1), 297-320.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Zengin, Mahmut (2013). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim Öğretim Yeterlik Alguları. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XV (27), 1-28.
- Zengin, Zeki Salih ve Yapıcı, Asım (2006). İlköğretim Okullarındaki DKAB Dersleri İçin Öğretmen Yetiştirilmesi ve Eğitim Fakülteleri: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4(11), 127-154.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi/ ve /Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği. (21.12.2017).

http://www.divinity.ankara.edu.tr/?page_id=298

<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14077.pdf>

http://www.yok.gov.tr/documents/10279/35365362/Baskan_Sarac_Konusma_Metni_Ilahiyat_Dekanlari_Toplantisi.pdf